

priznan pisatelj, pesnik in dramatik ter globok esejist.

27. S kraljevim ukazom je imenovan za predsednika apelacijskega sodišča v Ljubljani dr. Vladimir Golja, doslej sodnik kasacijskega sodišča za Hrvatsko v Zagrebu. Dosedanji predsednik apelacijskega sodišča v Ljubljani Ivan Vrančič je imenovan za kasacijskega sodnika pri Stolu sedmorice v Zagrebu.

MARIBORSKA KRONIKA

FRANJO BAŠ

(Od 1. V. do 1. X. 1935.)

V dnevih med 20. in 30. majem je izvršila mestna občina ljudski in gradbeni popis mariborskega mesta. Maribor je imel koncem maja 34.864 prebivalcev z 8939 stanovanji in 7268 poslovnimi prostori. 7566 Mariborčanov je mlajših od 18 let; teh je relativno najmanj, komaj ena četrtnina prebivalstva (1400 : 5400), v prvem okraju, to je v starem ali trgovskem delu, relativno največ, ena tretjina (3129 : 9600) pa v delavskem magdalenskem mestu. Po gospodarskem značaju so prvi, drugi in četrti okraj meščanski, tretji in peti pa sta delavska. Na najemninah plačajo Mariborčani na leto okoli Din 38.000.000 tako, da pride na posamezno stanovanje povprečna mesečna najemnina Din 328—, medtem ko so lokali dražji. Maribor ima po majskem popisu 3882 zgradb; 895 hiš je eno-, 269 dvo-, 101 tro- in 12 štirinadstropnih, ostale pa so pritlične. Od 8939 stanovanj jih je 239 v kletih, 3478 v pritličjih, 908 v visokih pritličjih, 2605 v prvem nadstropju, 871 v drugem, 239 v tretjem in 18 v četrtem nadstropju; 581 stanovanj pa je v podstrešjih. Povprečno ima posamezno mariborsko stanovanje 17 m² površine in 50 m³ prostornine. Poslovnih lokalov ima Maribor 7268; od teh jih je največ v prvem okraju ali v mariborski city, najmanj pa v koroškem mestu. Povprečni lokal zavzema 200 m² površine in 1000 m³ prostornine. Največji so tovarniški prostori na periferiji, najmanjši trgovski v starem mestu, kjer merijo povprečno samo 32 m² površine in 100 m³ prostornine.

Gospodarski standard in življenje Mariborčanov kažejo na eni strani povprečna davčna osnova čistih dohodkov posameznika, na drugi strani pa povprečne mezde v industrijah. Najvišji čisti donos v industrijah Maribora je ocenjen s 5.400.000 Din, v trgovinah pa s 307.000 Din. Povprečno je ocenjen čisti donos odvetnikov z vsoto 50.000 Din letno, zobozdravnikov s 30.000 Din, zdravnikov in dimnikarjev z 20.000 Din, mesarjev in pekov s 15.000 Din, gostilničarjev z 12.000 Din, kovačev in kotlarjev pa z 8000 Din. Povprečne dnevne mezde v mariborskih industrijah znašajo za moške Din 29'99, za ženske pa Din 22'04; v okoliških industrijah pa znašajo odgovarjajoče dnevne mezde Din 27'35 in Din 15'50. Brezposelnost v Mariboru je v začetku poletja (1. junija) znašala 1374 oseb (1090 moških in 284 ženske). Pomožna

akcija je prinesla 1935 540.693 Din proti 1.084.455 Din v letu 1934.

Socialno delo mestne občine kažejo naslednji podatki: Mestni mladinski dom preskrbuje stalno povprečno 35 otrok, čez dan pa 100. Za 140 otrok plačuje mariborsko mesto oskrbo drugje in približno isto število jih pošilja na počitniške kolonije. V sirotišnicah skrbi Maribor za 175 za delo nesposobnih meščanov, stalno mesečno podporo pa dobiva od mesta še okoli 450 ubogih. Brezposelni dobivajo hrano v Ljudski kuhinji in poleg hrane podpore za življenjske potrebe. Socialne datjave Maribora v letošnjem letu znašajo 2.671.155 Din. V zvezi s socialnim delom Maribora je tudi mestna stanovanjska akcija, ki je v teku zadnjih 10 let zgradila 450 stanovanj, v katerih stanuje 7% Mariborčanov.

Volitve 5. maja so se vršile za Maribor skupno s srezom Maribor levi breg, kjer se je po uradnih podatkih udeležilo volitev od 24.777 volilcev 15.769 (63.62%); od teh sta dobila dr. J. Jančič in J. Janžekovič 11.598 glasov, R. Ogrinec in K. Fras, ki sta kandidirala na listi B. Jevtića, pa 3797 glasov. Kandidata na listi Vl. Mačeka (S. Lubienski in F. Borič) sta dobila 278, na listi D. Ljotića (I. Matičič in I. Brinove) 96 in na listi B. Maksimovića (M. Crnobarić in N. Dediol) 0 glasov. V srezu Maribor desni breg je volilo od 13.883 volilnih upravičencev 6101 (44.54%) ter so dobili kandidati na listi B. Jevtića V. Gornjak 3210, A. Krejči 1827 in I. Kirbiš 926 glasov; Mačkova lista (S. Lubienski) je združila 134, Ljotićeva (I. Matičič) 4, Maksimovićeve (M. Bradvarović) pa 0 glasov.

Narodnostno simbolično je bilo letošnje praznovanje sv. Cirila in Metoda, ko so na predvečer obkrožali kresovi Maribor s Pohorja, sv. Urbasa, Kalvarije, Piramide, Stolnega vrha in Melja ter dajali tako mestu narodnostno avtohtono pokrajinsko obiležje.

Med splošnimi mariborskimi podatki navajamo še dvoje: V poletnem času je Maribor porabil dnevno nad 7.000.000 litrov vode tako, da je prišlo na posameznika okoli 200 litrov na dan, kar predstavlja v Jugoslaviji rekord. Letošnje leto je bilo prvo, ko ni čutil Maribor v poletju pomanjkanja vode, kakor redno doslej, in to navzlic streli, ki je 27. julija udarila v mestni vodovod in pokvarila elektromotor, radi česar je morala na mesto električne črpalke stopiti v akcijo parna. Izboljšanje je v zvezi s priključitvijo vodovoda na novo dograjeni vodnjak v Betnavi, s čimer je nehala zlasti v višjih nadstropjih običajna vodna kriza v poletju, zvezana z jutranjim natakanjem vode v posode, preko dneva pa z nošnjo vode iz nižjih leg, iz pritličja itd. v višje. Število birmancev o Binkoštih 1935 je doseglo 1468, med katerimi je bila najstarejša birmanka stara 72 let.

Za razvoj mariborskega gospodarskega položaja važno vprašanje prometnih zvez Maribora z ožjo in širšo okolico je v letošnjem poletju stopalo v javnosti precej v ospredje. Trgovina in industrija sta občutili nedostatek dosedanjih telefonskih zvez z Zagrebom na obeh črtah Celje — Zidani most — Zagreb in Varaždin — Zagreb in enako je avtomobilski promet pogrešal pomanjkanje neposredne cestne zveze Mari-

Vhod na „Mariborski teden“ 1935.

bora tako z Zagrebom kakor z morjem. V ožji okolici je važna otvoritev 11.3 km dolge ceste Sv. Benedikt v Slovenskih goricah — Lomanoše, ki tvori prvi in največji del nove cestne zveze Maribora z Gornjo Radgono, ki je bila izročena prometu 1. septembra v navzočnosti bana Dravske banovine dr. D. Puca, pomočnika bana dr. O. Pirkmajerja in lavantinskega knezoškofa dr. J. J. Tomažiča, ki je novo cesto blagoslovil. V pomladi projektirano tlakovanje in asfaltiranje državne ceste Maribor — meja pri Št. Ilju je padlo v vodo radi naknadne premestitve predlaganih kreditov; pač pa je Dravska banovina vnesla v seznam gradbenih letošnjih del nadaljevanje ceste iz Reke k Sv. Arhu, preložitev koroške ceste pri Montebelu in nadaljevanje ceste Sv. Peter — Ložane.

Elektrifikacija okolice je bila v pomladi do junija izvedena za okolico Treh ribnikov, za Vinarje in za Pesniški breg. Vodovod pa je bil 28. julija obnovljen pri Sv. Duhu na Ostrem vrhu.

Vprašanje cestnih zvez Maribora z okolico, notranjostjo države in inozemstvom je najožje zvezano z mariborskim tujskim prometom. V času od 1. januarja do 1. julija je obiskalo Maribor 12.739 tujcev (v istem času 1934 9540), od katerih je bilo 9218 Jugoslovanov (1934 5979) ter 3521 inozemcev (1934 3561). Večina tujcev je obiskala Maribor v poslovnih zadevah, kar kažejo prenočnine v istem času: 10.514 tujcev je prenočilo enkrat, 1912 dva do osemkrat, osem do štirinajstkrat pa jih je prenočilo 199. Iz tega vidimo, da je pomen Maribora kot pomladanskega ali zimskega letovišča ali izletišča relativno majhen ter da sta glavna tujskoprometna faktorja Maribora industrija in trgovina. Od inozemskih posetnikov Maribora so bili na prvem mestu Avstrijci in to kljub tujsko-prometno-politični napetosti, ki je obstojala letošnjo pomlad in poletje med Jugoslavijo in Avstrijo. Od oddaljene tujine so letos posetili Maribor egiptovski avtomobilisti, iz Maribora na Pohorje pa so se povzpeli grški gospodarstveniki.

V pospeševanje tujkega prometa je otvorila Tujsko-prometna zveza 4. avgusta v Št. Ilju obmejni tujskoprometni paviljon, ki je nadomestil dosedanja provizorni kiosk. Novi paviljon služi v informativne namene avtomobilizmu, saj prekorači mejo pri Št. Ilju letno okoli 30.000 avtomobilov in 90.000 ljudi. 1. septembra je odprla Tujskoprometna zveza svojo sedmo ekspozičuro z menjalnico v Dravogradu. Za pospeševanje mariborskega tujkega prometa je bil

ustanovljen 4. junija Touring Club s predsednikom J. Lovsom in navezani stiki z zagrebškim ABC za finansiranje podravskega letoviščarstva. 12. avgusta je bil na Smolniku otvorjen pension »Lobnica«, delo dr. A. Jeharta. Mariborski Sokol je pripravil v letošnjem poletju denar, material in prostor za zgradbo sokolske pohorske postojanke pri Sedovcu. Počitnice so Mariborčani preživljali največ ob morju, kjer je Jadranska straža otvorila 29. junija v Bakru Mariborski dom.

Kakor v zadnjih treh letih, tako je tudi letos izvršil največjo tujskoprometno propagando za Maribor Mariborski teden. Reklamni lepaki za IV. MT so bili izvršeni po načrtih Draga Korbarja iz Zagreba in Aleksandra Wagnerja iz Gradca, ki sta dosegla v jurihi prvo in drugo mesto. V dneh 3. do 13. avgusta je podal IV. MT na razširjenih razstavnih in veselilnih prostorih v Prešernovi ulici s tekstilno, obrtno, vrtnarsko, akvarijsko, fotoamatersko, slikarsko, z ženskimi ročnimi deli, z razstavo psov in s tujskoprometno razstavo uspešno sliko mariborskega gospodarskega in kulturnega življenja. V zvezi s IV. MT so organizirali mariborski športni klubi lahkoatletске tekme, plavalne tekme za državno prvenstvo na Mariborskem otoku, katerih so se udeležili klubi iz Zagreba, Sušaka, Karlovca, Splita, Dubrovnika, Ercegnovega, Sombora in iz Ljubljane, lovci pa so pridili na radvanjskem strelišču strelske tekme. IV. MT je privabil v Maribor okoli 80.000 tujcev, med temi 10.000 inozemcev, katerim je ministrstvo zunanjih zadev dovolilo — prvič — znižani vizum po 20 Din. Vpliv MT se je pokazal zlasti pri naraslih prenočninah v avgustu, 3247 pri 3036 prenočevalcih. Za izlete Mariborčanov samih je skrbel Putnik z organiziranimi avtobusnimi izleti po Sloveniji, Jugoslaviji, Avstriji in Italiji, od 1. septembra dalje pa uvedba železniških weekend vozniških listkov.

V industriji so bila v poletju mezdna gibanja v tovarnah Zelenka & Co, v Kovini, pri Atami v Košakah ter pri M. Rosnerju. Od 18. julija do 19. avgusta so stavkali tiskarniški stavci tudi v Mariboru, razen v Ljudski tiskarni. 15. septembra je praznovala Tiskarna sv. Cirila petdesetletnico svojega obstoja s posebno izdajo Slovenskega gospodarja ter s svečanim zborovanjem, s katerega je tudi izšel pokret za ustanovitev Slomškove družine.

V trgovini so 25. julija izvozniki sadja pripravili teoretično vse za letošnjo izvozno kampanjo. Dejanski spopad na Glavnem trgu med domačimi vrtnarji in Bolgari iz Podravine je povzročil, da so bili bolgarski vrtnarji premeščeni z Glavnega trga v južno Strossmajerjevo ulico. Največja mariborska trgovina, Nabavljalna zadruga državnih nameščencev je na Ciril in Metodovo proslavila zadrudni dan s povorko izpred Zadrudnega doma in proslavo na sokolskem telovadišču v Koseskega ulici. Pokrenila pa se je akcija za osamosvojitve občekoristne splošne stavbne zadruge na Dunaju, ki poseduje v Mariboru 48 stanovanjsko hišo na Betnavski cesti in 14 stanovanjsko hišo v Kacijanarjevi ulici. Od življenskih zavarovalnih zadrug se je likvidirala Naprednost, ministrstvo za trgovino in industrijo pa je ukinilo Slogo.

Brezposelnost je bila v letošnjem poletju očitnejša kakor lani, ker se je Pomožna akcija v velikem izčrpala že do poletja tako, da je bilo poleti več brezposelnih kakor sicer.

Razvoj mesta samega kaže predvsem delo na regulacijskem načrtu, na inkorporaciji predmestij ter na izgraditvi mariborskega šolstva.

13. junija je obravnaval v Mariboru ban dr. D. Puc z zainteresiranimi predsedniki občin inkorporacijo. Mariborsko mesto je zastopalo stališče, da se mestu priključi urbanizirana okolica, ne pa tudi kaj več. Predmestja pa so terjala inkorporacijo Studencev, Pobrežja in Košakov kot političnih edinic in to s pridržanjem finančne avtonomije. S tem je inkorporacija prišla končno veljavno na mrtvo točko.

21. junija je odobril mariborski mestni svet najetje posojila 7.000.000 Din za dobo 25 let proti 9% obresti pri Pokojninskem zavodu v Ljubljani. S to vsoto se je začelo delo med Betnavsko cesto, Poljsko in Magdalensko ulico za drugo mariborsko deško meščansko šolo in za magdalensko dekleško šolo po načrtih ing. arh. J. Černigoja v izvedbi gradbenih tvrdk Jelenc & Šlajmer, Nassimbeni in Kiffmann. Temeljni kamen je slovesno blagoslovil knezoškof dr. I. J. Tomažič 15. septembra; ob tej slovesnosti je župan dr. F. Lipold podal zgodovino nastoja obeh šol, kateri postavlja Maribor v spomin kralju Aleksandru I. Posvetilo na listini, ki je bila vložena v temeljni kamen, je sestavil J. Glaser.

V zvezi z regulacijo mesta je pravilnik za zaščito prazgodovinskih, zgodovinskih in umetniških spomenikov (zgradb), katerega je na vabilo mestnega načelstva sestavilo Muzejsko društvo v Mariboru. Načrt je obravnaval gradbeni odbor in anketa zainteresirancev, nato pa ga je sprejel mestni svet dne 21. junija 1935.

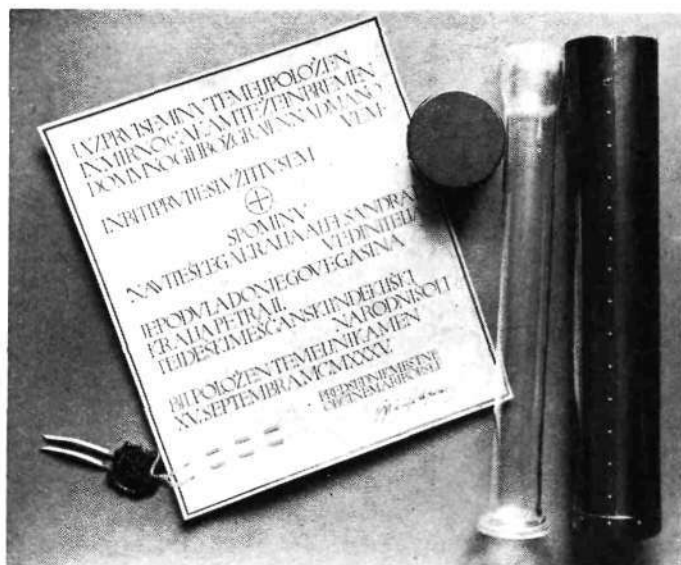
Nerešena pa je ostala navzlic številnim razmotrivanjem bodočnost mariborskega gradu. Po idejnih načrtih ing. arh. Š. Deva, ki je pripravil grad za bodoči mariborski magistrat, je obravnavala grajsko bodočnost anketa gospodarstvenikov, nato pa mestni svet. Proti namestitvi magistrata v grad se je pojavila

Knezoškof dr. Tomažič blagoslavlja temeljni kamen magdalenskih šol

Župan dr. Fr. Lipold pozdravlja zbrano množico pri polaganju temeljnega kamna za magdalenske šole

Listina v temeljnem kamnu magdalenske šole. (Besedilo Janko Glaser, načrt ing. arh. Černigoj)

v javnosti in v mestnem svetu iz finančnih in upravnih razlogov močna struja, ki je zagovarjala uporabo gradu za muzej. 21. junija je mestni svet razpravo o bodoči uporabi gradu zaključil brez definitivnega sklepa.

Proti mestnemu regulacijskemu načrtu, ki vključuje tudi okolico, so nastopile načelno okoliške občine in to proti zaščitnim pasovom, Studenci posebej pa tudi proti projektiranemu centralnemu pokopališču pod Pekrsko goro. V podrobni regulaciji mesta je bila v bistvu dovršena regulacija severne Aleksandrove ceste, pripravljena pa s predeli regulacija Trga kralja Petra I. in deloma tudi Glavnega trga, ki bi po načrtih obstojala v enosmerni ureditvi prometa z dvema otokoma. Na Maistrovi in vzhodni Razlagovi ulici so posekali divje kostanje, cestišče je bilo urejeno v Ulici kraljeviča Marka, kanalizacija pa v Poljski in Mejni ulici, deloma pa tudi v Aškerčevi. Jugoslovanski trg dobiva novo obliko z odstranitvijo podstavka Tegetthofovega spomenika, ki se bo uporabil za spomenik generalu R. Maistru v št. Ilju v Slovenskih goricah, in za 26. avgusta započeto graditev pravoslavne cerkve, katero gradita tyrdki Jelenc & Šlajmer ter U. Nassimbeni po načrtih ing. arh. Korunoviča. Pri graditvi pravoslavne cerkve so naleteli delavci v globini 3—4 m na obokan kanal, katerega so Brandisi zajeli potok iz Treh ribnikov, ko so uredili nekdanji travnik na tem mestu okoli 1850 v cvetlični park; v globini 7 m pa so delavci naleteli na temelje nekdanje grajske ledenice. V zvezi z izgraditvijo Aleksandrove ceste je zazidava vogala Aleksandrove ceste in Cvetlične ulice s štirinadstropno stavbo industrijalca F. Batjela na mestu dosedanje stare primitivne predmestne Kantnerjeve hiše. V začetku leta otvorjeno postajališče na Teznej je izkazalo do 1. septembra 32.546 oseb prometa ter je s tem dokazalo upravičenost nastoja, obenem pa tudi potrebo novih cestnih zvez z okolico.